

Posudek oponenta bakalářské práce

Dana Hendrychová: Stigmatizace duševně nemocných

Oponent: Tomáš Samek, M.A.

Bakalářská práce Dany Hendrychové hledá odpověď na tři okruhy výzkumných otázek: 1. Jsou duševní nemoci stigmatizující, a pokud ano, jak se to projevuje? 2. Mění se během času přijetí nemoci jedincem a jeho rodinou? 3. Jak vidí lidé s duševním onemocněním možnosti změny negativního obrazu duševně nemocných? Teoreticky se opírá o Foucaulta a Goffmana, ale tyto autory doplňuje celou řadou pramenů odborných i populárních. Práce představuje v několika ohledech pozoruhodný unikát; pokusím se je tu shrnout do bodů:

1. Pozoruhodný je vzorek zkoumaných lidí: autorka sama otevřeně hovoří o své diagnóze, takže pasáže, které prokládá osobními dojmy a vzpomínkami, představují jakési extrémně zúčastněné pozorování. Ovšem informátorem je i autorčin manžel, dále přátelé, s nimiž se autorka poznala během své hospitalizace, a konečně lidé, s nimiž se seznámila jen kvůli svému výzkumu; s některými z nich dokonce mohla komunikovat pouze písemně, aniž je spatřila. Jinak řečeno: vzorek je jako soustava soustředných kruhů kolem autorčina vlastního života a představuje plynulou škálu přechodu od zcela osobní účasti přes rodinné příslušníky a blízké přátele až po téměř anonymní kontakty. Kontinuita této škály je jednou z nejsilnějších stránek práce.
2. Různé typy etnografických perspektivy autorka vyznačuje různými typy písma: nápad sám o sobě dobrý (a v antropologii známý). Do budoucna bych autorce radil ubrat počet těchto typů, protože toto střídání není vždy funkční, byť ho v zásadě hodnotím kladně. Ale méně by zde bylo více.
3. Mimořádné autorčino zaujetí tématem, které spolu s její pečlivostí a potřebou sdělit veškeré facety tématu a se snahou nasvětlit ho z co největšího počtu úhlů, vede k mimořádnému rozsahu: pokud jde o délku, práci by na některých oborech bylo možno předložit jako disertaci. Jsem ovšem přesvědčen, že autorka by se měla naučit prosévat to, co napíše, přísnějším sítkem, aby zbyly jen perly: v tom množství, které je samo o sobě impozantní, nejdeme spoustu hlušiny.
4. Přísnější výběr by prospěl i přístupu ke zdrojům: na jednu stranu je sympatické, že autorka dokáže přecházet plynně od nejobornějších knih k názorům převzatým z populárních časopisů; ale i tady stejně jako u všech zde jmenovaných bodů platí, že méně by bylo více.
5. Všechny vyjmenované body přispívají k dojmu jakési kolážovitosti textu. A stejně jako u všech jmenovaných bodů i tato vlastnost představuje zároveň sílu i slabost práce.

To je její možná vůbec nejzajímavější rys: že veškeré silné stránky textu – a je jich věru hodně – jsou zároveň jeho slabiny. A je mi jasné, že odstraněním těch slabín bychom přišli o sílu tohoto unikátního textu. I tak jsem přesvědčen, že by mu na mnoha místech prospělo krácení a větší hutnost.

Ale opět: vytratilo by se něco z hluboce lidského aspektu, kterým se vyznačuje celý text: je totiž jakousi široce otevřenou náručí, která chce obejmout všechno, co se tématu týká, a všechny, kdo o něm něco ví nebo s ním mají nějakou, přímou či nepřímou zkušenost. Tato náruč je otevřená s až bezelstnou poctivostí, s krajní upřímností a místy velikou hloubkou. I v tomto směru předkládaný text představuje unikum: jeho největší hloubka jako by tkvěla právě v jeho šíři: připravte ho o její mělké části, osekajte tu šíři – a nutně se vytratí cosi z toho impozantní rozpětí. Intenzita tohoto přístupu tkví poněkud paradoxně v jeho extenzi.

Jazyk práce je pěkný a nevyčítal bych mu občasné sklouznutí do velmi lidových poloh vyjadřování, které text zpestřují, byť ne vždy jsou funkční. Navzdory formální pečlivosti autorky – na jejím díle je vskutku vidět dlouhá doba, po kterou na něm pracovala – se občas vyskytují drobnější chyby či přinejmenším nejednotnost v citačním úzu. Do budoucna bych autorce doporučil používat méně zkratk: sice je hned v začátku všechny vysvětluje, ale je jich tolik, že zhoršují čitelnost textu. To platí i o číslech: na většině míst by bylo vhodnější vyjadřovat je slovy spíše než číslicemi (třeba ve větách typu „Trvalo to 1 rok.“).

Summa summarum: trošku přitěsat a osekát celek textu, aby se zvýšila jeho hutnost, a zpřehlednit ho tím, že se nepoužívá tolik různých fontů. Některé pasáže působí opravdu útržkovitě a souvislost s nítí vyprávění je někdy příliš volná.

Celkově je však tato mimořádně poctivá, otevřená, upřímná a široká výpověď, snažící se o komprehenzivní přístup k tématu, hodnotná lidsky i odborně a je v mnoha ohledech nadstandardní, i přes své slabiny. Ty by mohla autorka odstranit v případné diplomové práci, neboť je žádoucí, aby v jisté variaci tohoto tématu studentka pokud možno pokračovala i na magisterském stupni studia: tam by pak výsledkem mohla být práce, která bude publikována.

Bakalářskou práci Dany Hendrychové doporučuji k obhajobě a navrhuji pro ni hodnocení výborně minus.

V Praze 1. 5. 2015